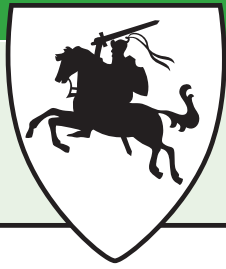

SU ŽALGIRIU – UŽ LIETUVĄ!

ŽALGIRIS

Linas Tėvynės į svajonių šalį nekeis

Molėtiškis medžio meistras Linas Bareikis metus gyvena viena koja Lietuvoje, kita - Norvegijoje. Į šią daugelio lietuvių svajonių šalį vyras sako galintis bet kada atsivežti savo šeimą ir padoriai įsitaisyti. Tačiau jam kur kas labiau norisi gyventi Lietuvoje, kur jis tikrai sugrįš.

32 metų L. Bareikis - vienas iš tų, kurie nusprendė savo gerovę kurti čia, Lietuvoje. Kauno J. Vienožinskio menų fakultete studijavęs medžio dekoratyvinę plastiką, padirbėjęs įvairiose įmonėse vyras sumastė, kad geriausia būti pačiam sau šeimininku. Metus padirbėjęs Olandijoje, susitapė pinigų, įsigijo medžio apdirbimo staklyną ir padėjo dirbti savarankiškai. Tačiau tuoj pastebėjo, kad litą pakeitus eurui, žmonės ėmė nebeįpirkti jo pagamintų vienetinių baldų. Tada kilo mintis padirbėti Norvegijoje.

„Jeigu pažiūrėtumėte į tendenciją, visi verslą pradantieji dabar yra grįžę iš užsienio. Ką su savo gabumais žmogus gali uždirbti čia, ten uždirbsi triskart daugiau“, - L. Bareikis sako, jog namuose užsidirbti verslo pradžia neįmanoma. Savo pavyzdžiu molėtiškis labai paprastai paaiškina, kodėl jauni žmonės nenustoja bėgti iš Tėvynės ir, skirtingai nei jis, nebenori į ją grįžti.

- Ne vienas tavim dėtas būtų seniai apsisprendęs šaknis leisti šalyje, kuri laikoma artima gėrovės etalonui. Ar nekilo pagundų ten įsikurti visam laikui? - „Žalgiris“ paklausi Lino BAREIKIO.

- Pirmiausia mano tikslas yra bandyti įsikurti ir kažką padaryti Lietuvoje. Žinoma, būtų lengviausia pasiimti šeimą ir išvažiuoti į Norvegiją. Per penkerius metus aš čia įsikurčiau, turėčiau gerą darbą, savo namą. Kad visa tai turėčiau Lietuvoje, dabar privalau penkerius metus dirbti Norvegijoje. Čia būtų daug paprasčiau, bet norime išbandyti viską, kad galėtume būti Lietuvoje. Aš išvažiavau pasižiūrėti, kaip žmonės gyvena, ko jiems reikia. Nes kita kultūra, kiti papročiai, kiti dizaino sprendimai. Aš, tarkime, dirbdamas Lietuvoje niekad nežinočiau, kas norvegams patinka ir ką jų rinkai galima pasiūlyti. Juk dabar galima gaminti baldus bet kur, o juos parduoti Norvegijoje. Darant savo verslą, gyvenamoji vieta nebetenka prasmės.

- Dažnai girdime tautiečių skundų, kad jie užsienyje jaučiasi svetimi. Ar tu tai pajutai?

- Tai priklauso nuo paties žmogaus. Labai daug atvažiuojančių žmonių jaučia kalbos barjerą, todėl ir jaučiasi svetimi. Dauguma lietuvių Norvegijoje nešneka net angliškai. Turiu draugų, kurie seniai gyvena, nesijaučia svetimi, bet, žinoma, ilgisi namų, gimtų vietų, likusių draugų. Ten žmonės priima tikrai šiltai, bendrauja maloniai. Būna, žinoma, visko, bet dauguma šypsosi, šnekiną. Štai vaikštome su vaikais, netgi atneša, pasiūlo jiems dviratuką pasivažinėti ar slides. Nustebome, kad žmonės daug šiltesni nei Lietuvoje.

► Linas ir Virginija Bareikiai svajoja apie tą dieną, kai vėl visi kartu gyvens Lietuvoje

- O kodėl masė žmonių taip, atrodo, lengvai nutraukia ryšius su Tėvyne ir kuriasi svetur?

- Tiesą sakant, ir man pačiam tenka daug idėti į tai, ką kuriu Lietuvoje. Jeigu tu užaugai šeimoje, kuri tau negali nieko duoti, tai kaip tu pradėsi verslą? Iš nieko nieko nepadarysi. Tau paskolų niekas neduos, darbą gausi, bet iš jo galėsi tik išgyventi. O užsidirbti gali tik užsienyje, kur gyventi be šeimos yra tikrai sudėtinga. Todėl žmonės nuspėja ir gyvena kartu ten, kur gali kurtis. Norvegijoje ar Anglijoje jaunos šeimos gauna tiek pranašumų, tiek pagalbos, taip finansuojamos, kad būnant Lietuvoje net sunku įsivaizduoti. Aš jaučiu, kaip manimi rūpinamasi. Norvegijos vyriausybė rūpinasi netgi mano vaikais, nors jie gyvena Lietuvoje. Ji skiria išmokas, nes aš dirbu jų šalyje. Skiria man pinigų, nes aš negaliu būti su savo žmona. Kai sulauki užsienyje tokio dėmesio ir tas rūpestis ne šnekų lygio... O jeigu tu Lietuvoje bandai kabintis, tu niekam neįdomus. Tavimi pradeda rūpintis, jeigu tu meti viską ir eini prašyti pašalpų.

► **Mes išplovėme daug europinių pinigų. Investavome į mokyklų renovaciją. Į vaikus neįdėjome nieko**

- Paragavęs gyvenimo svetur, tu jau galėtum pasakyti, ko mūsų valdžia nepadaro, kad mums būtų geriau čia, Tėvynėje?

- Kol aš nepradėjau užsiiminėti bendruomenine veikla, kol nepradėjau žmones judinti, kad žiūrėtume, ką iš mūsų vietinė valdžia atima ir pavagia, nesupratau, kad žmonės Lietuvoje dar nesubrendę. Jie mano, kad jeigu tu sėdi valstybiniame poste ir pasidarai sau kažką „iš šono“, tai tau pasisekė. Augę ir pripratę prie senos rusiškos

tvarkos, jie nesupranta, kad taip yra vagiama iš mūsų. Visą, ką galima buvo padaryti Lietuvoje, padarė estai, investavę į jaunąją kartą, į mokslą, kad vaikų mokymas būtų pažangiausia sritis. Todėl jie pasieks vakarietišką lygį greitai, nes jie išaugins tą kartą, kuri mokės valdyti šalį. Mūsų žmonės yra tiek save nužeminę, kad mes tikriausiai niekad nepakilsime, nes žmonės paprasčiausiai nesupranta, kad galima kažką pareikalauti. Tiesiog turi pasikeisti kartos. Todėl viskas, ką galime padaryti, turime investuoti į tą kartą, kuri užaugs.

- Bet mes per 27 metus jau užauginome vieną kartą, kurios vaikai jau eina į mokyklą...

- Drįsčiau griežtai nesutikti. Aš neprisimenu sovietinių laikų, bet mane, mano amžiaus žmones augino sovietinės kartos tėvai, visuomenė, mokiausi mokykloje, kurioje mokymas paremtas sovietiniu principu. Ir netgi dabar pasižiūrėjus, kokiais principais ir kokiais būdais mokomi vaikai, jie yra labai artimi sovietinei tvarkai ir sovietinei mokyklai. Mes nemokome kitokio mąstymo.

mo. Aš mokyklos pirmąją klasę baigiau prieš 25 metus, o mano vaikai eina dabar, todėl matau, kad pirmoje klasėje pasikeitė tik tai, kad turime gražesnes pratybas. Mes 25 metus auginome tą pačią sovietinę kartą, tik su kažkokiu europietišku prieskoniu. Gal pokyčių buvo didmiesčiuose, privačiose mokyklose. Bet miesteliuose, pavyzdžiui, Molėtuose, niekur, nė vienoje srityje nesame pasistūmę toliau nuo sovietinės sistemos. Mūsų problema, kad mes tik įsivaizduojame esantys

europiečiai, bet mes nieko nekeičiame mokyklose.

- O kas tau, dviejų vaikų tėvui, labiausiai kliūva mokykloje?

- Mes Molėtuose turime vieną pradinę mokyklą. Joje į klasę sukišo po 25 vaikus. Atėjau ir pasakiau, kad taip negali būti, nes pažeidžiamos netgi higienos normos. Mūsų laikais nė vienas tėvas taip nebūtų pasakęs. Mes pasakėme „ne“ ir rugsėjo pradžioje vaikų turėjome klasėje jau po 20. Tą patį rugsėjį buvome paprašyti, kad vaikas į mokyklą atsineštų tualetinio popieriaus. Aš paklausiau, kodėl mokykla negali pasirūpinti, kad mūsų vaikams tualete būtų tualetinio popieriaus ir muilo. Buvo pasakyta, kad tam nėra finansavimo. O paskui paaiškėjo, kad pagal higienos normas be tokių dalykų mokykla negali būti net atidaryta! Taip yra daugelyje vietų, kur tėvai gali pasakyti „ne“ ir išsireikauti tai, kas priklauso pagal įstatymą. Bet kad šito galėtum pareikalauti, reikia žinoti, ko tu nori. Mes vėl susiduriame su ta karta, kuri nežino, kaip galima gyventi geriau. Tada dešimt tėvų šaukia, kad taip negalima, dvidešimt šaukia, kad jie sėdėdavo ir po trisdešimt vienoje klasėje, o vietoj tualetinio popieriaus naudodavo varnalėšų lapus ir būdavo gerai. Mūsų bėda, kad žmonės nė neįsivaizduoja, kaip galima gyventi geriau. Visur reikia kovoti. O kovoti reikia labai daug, nes vietos valdžia nelinkusi padėti žmogui.

- Keista, kad net ir būdamas Norvegijoje sugebi neatitrūkti nuo Molėtų...

- Nesu atitrūkęs, nes man rūpi ir mokyklos, ir bendruomenės gyvenimas. Nes kitaip ir būti negali, jeigu mes planuojame čia gyventi. Bet gaila, kad yra tiek mažai žmonių, kuriems rūpi. Mūsų žmonės įsitikinę, kad kažkas už mus turi viską padaryti. Kad mokykla išmokyty,

darželis išauklėtų. Jeigu nori gyventi čionai, turi kovoti už tas sąlygas, eiti, prašyti, reikalauti. Dažnai girdžiu, kad žmonės bijo ką nors pasakyti, kad neišmestų iš darbo. Mano žmona irgi dirba valstybinėje įstaigoje, todėl manęs daug kas klausinėja, kaip mes nebijome reikalauti. O ką daryti? Užtat ir esame tokioje situacijoje, nes bijome dėl savo darbo vietos, kurią mes keikiame todėl, kad mums per mažai moka. Mano idėja buvo išprašyti į Molėtų bendruomenę. Bet susidūrėme su tokia situacija, kad ta bendruomenė yra fiktyvi, sukurta tik tam, kad vietos valdžia padėtų varnelę, jog tokia organizacija yra. Ir kad galėtų sukišti į ją savus žmones, kurie netrukdytų jokiais reikalavimais. Lygiai taip pat ir verslininkų bendruomenė. Įsivaizduokite, verslininkai taip gerai Molėtuose gyvena, kad jų bendruomenė neturi jokių problemų. Kodėl? Todėl, kad joje sėdi žmonės, kurie gauna europinius projektus iš savivaldybės. Jeigu pasižiūrėsime į visus svarbiausius postus Molėtuose, visur susodinti konservatoriai. Ir kai žmonės pradeda eiti per tas visas organizacijas, kurios tau turėtų padėti, jie mato tą patį - ten sėdi savi, kurie savus užstoja. Tai kas belieka žmonėms?

- Jeigu mes, kaip norvegai, sėdėtume ant naftos ar dujų rezervuaro, irgi galėtume leisti sau daugiau...

- Nemanau. Mes sėdime ant europinių pinigų ir iš to nieko nesugebame turėti. Pinigai baigsis 2020 metais. Buvo skirtos milžiniškos sumos sutvarkyti infrastruktūrai, keliams, o ką turime šiandien? Mes pinigus skyrėme ne tam, kam reikia. Mes už europinius pinigus renovavome daugiabučius, bet nepasidomėjome, kas iš tos renovacijos gauna daugiausia pelno, ir pašėrėme visą bankų sistemą. Mes penėjome įmones, renovavusias namus. O po renovacijos pasidomėjus, kas taisys broką, paaiškėtų, kad tos pinigus paėmusios įmonės jau seniai dingusios ir bankrutavusios. Mes išplovėme daug europinių pinigų. Investavome į mokyklų renovaciją, kurios, žinoma, reikėjo, bet juk ne pastatai esmė. Į vaikus neįdėjome nieko. Ir tik visai neseniai pradėta investuoti į jauną verslą. Mes visko turėjome. Ir pinigų, ir daug protingų žmonių. Bet tie protingi žmonės niekada neprieis prie valdžios, nes valdžioje - partijos, o jose, kaip žinome, rūpinasi vieni kitais ir pjaunasi.

- Nejaugi mūsų gyvenime nieko nėra šviesesnio? Juk štai Vasario 16-osios Aktą atradome...

- Šviesiau, kai matau Lietuvoje žmonių, kurie nori kažką dirbti, eiti pirmyn. Tokie žmonės gali išauginti tokią kartą, kuri žinos, kaip tvarkytis. Bet kartu puikiai supranta, kad kokius 25 metus rimtų pokyčių neturėsime. Vienas geriausių darbų, kuriuos galiu nuveikti Lietuvos labui, - užauginti vaikus, kurie mąstys kitaip ir galės keisti Lietuvos ateitį.

Kalbėjosi Jaunius POCIUS

Ar Vasario 16-osios Aktas užgesins nesantaiką?

Apie tai prie ŽALGIRIO NACIONALINIO PASIPRIEŠINIMO JUDEJIMO apskritojo stalo diskutavo Seimo nariai istorikai Povilas URBŠYS ir Eugenijus JOVAIŠA, istorikas prof. Česlovas LAURINAVICIUS, Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademijos Karo istorijos centro doc. Valdas RAKUTIS ir filosofas Vytautas RUBAVIČIUS. Diskusiją vedė žalgirie-tis Gediminas JAKAVONIS.

G.JAKAVONIS: Rastas 1918-ųjų Nepriklausomybės Akto originalas. Šventė, vėl jaučiamas tautinis pakilimas, vėl imsime domėtis savo valstybės istorija. Tačiau neapsieita ir be skeptiškumo, visokių sąmokslų. Kodėl statinė medaus bandyta sugadinti šaukštu de-guto? Lemia grynai lietuviška savybė – pavydas?

PURBŠYS: Pirmas įspūdis toks, kad rado ne tas, kuris turėjo rasti. Mūsų visuomenėje įsitvirtina nuostata, kad svarbu ne ką daro, o kas daro. Ir tai nulemia, ar toliau bus kreipiamas dėmesys, ar ne. Iš tikrųjų tai nepaprastas įvykis mūsų valstybėje, nepriklausomybės Ak-to suradimas įeis į istoriją. Deja, pats radimo faktas atskleidė tam tikras sisteminės problemas - tiek valstybėje, tiek ir akademiniuose bendruomenėje. Mes turime atsakyti, kodėl Aktas surastas tik dabar ir kodėl kilo tokia reakcija.

► Bendras žmonių istorijos išmanymas Lietuvoje yra gana ribotas. Tikrai silpnos žinios, palyginti su situacija Lenkijoje

Doc. Valdas RAKUTIS

Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademijos Karo istorijos centras

Man atrodo, pirmiausia lemia požiūris į valstybės istoriją. Mes jau seniai turime konstatuoti, kad vals-tybės požiūris į istoriją kai kuriais atvejais yra schematizuotas. Tą schematizavimą atliko atskira grupė asmenų, kurie užurpavo tam tikros nuomonės reikškimą dėl vieno ar ki-to reiškinio. Atgavus Nepriklauso-mybę, kai inta atsisakyti romantinio požiūrio į savo istoriją ir pereiti prie kritinio požiūrio, matomas sistemin-gas mūsų istorijos menkinimas.

Dabar kvestionuojamos atski-ros 1918-1940 metų asmenybės. Prisiminkime tarybinius laikus, kaip minima asmenų grupė vertino tą laikotarpį. Žinote, kai kuriais atvejais dabar mažai kas pasiekė. Būtent tada, kai yra kritinis požiū-ris į valstybę, nelabai svarbus tam-pa ir Nepriklausomybės Aktas.

Kita vertus, susidaro labai siau-ra grupė asmenų, jie yra istorikai, ir tik jie imasi teisės nubrėžti, ką mes jau žinome ir ko mes nežino-me, ką mes turime rasti ir ko ne-turime rasti. Mes iki šios dienos neturime aiškaus suvokimo, kiek ir kokiuose kitų valstybių archy-vuose yra svarbių dokumentų, su-sijusių su mūsų istorija. Mane ste-bina, pvz., imkime 1940 metus, kad visada kučiamasi ten pat, naudo-jami tie patys šaltiniai, tie patys asimininiai. Atrodo, logiška būtų pasižiūrėti Vokietijos, šios šalies Užsienio reikalų ministerijos ar-chyvuose. Ar mes žinome, kiek yra Anglijos archyvuose dokumentų, susijusių su mūsų valstybe, su tais reikšmingais istoriniais įvykiais? Jungtinių Amerikos Valstijų?

VRUBAVIČIUS: Latvijos, Es-tijos?

PURBŠYS: Ką darė prof. Liu-das Mažylis? Jisai tik suformulavo tam tikrus klausimus ir nusiuntė į archyvą. Ir jis gavo sąrašą bylų, kur gali būti dominantieji dokumentai. Taigi įdomu, ar mes turime sudarę sąvadą, kiek pagal istorinius laiko-tarpius yra dokumentų kituose ar-chyvuose. Ką tai rodo? Rodo, kad sisteminio darbo nebuvo. Kad is-torija dabar paversta tam tikra pub-licistine sritimi tam, kad koks nors istorikas galėtų pasirodyti ir iš-traukti kažkokį įdomų faktelį.

Pažiūrėkime, nuvažiavo į Mask-vos archyvą ir iki šios dienos negali atsidžiaugti radę dokumentus, kad galėjo būti A.Smetonos ir tautininkų ryšys su sovietine Rusija. Kad galbūt buvo finansavimas. Kažkodėl nesu-simąstoma, kodėl jie rado būtent tuos dokumentus ir kodėl jie neran-da kitų dokumentų. Ar šiuo atveju netampa mūsų istorikai įrankiu, kad mes savo rankomis iškreiptume is-toriją, pabandytume ją sumenkinti. Mano nuomone, pagrindiniai klausimai, kuriuos mes turime da-bar sau užduoti: „Ar mes turime keisti požiūrį į savo valstybės is-toriją ir ar turi teisės požiūris į is-torijos mokslą?“

E.JOVAIŠA: Reikia tik dėkoti Apvaizdai ir prof. Liudui Mažyliui, labai sistemiškam jo susivokimui, kur reikia ieškoti, kaip reikia ieško-ti ir kada reikia ieškoti. Įsivaizduo-

kite, teisingai suformulavęs klau-siui, kas susirado per dvi dienas! Su-prantama, tai buvo ilgas tyrinėjimas. Nesvarbu, kad L.Mažylis - ne is-to-rikas, bet jis yra mokslininkas, jis yra profesorius. Čia nėra ko ir kal-bėti. Jo metodika - teisinga.

Pagal tai, kaip dabar finansuo-jamas Istorijos institutas, galime net nesitikiėti sisteminių proveržių. Kitas reikalas, kad reikia labai ge-rai parengtų specialistų. Bet nėra sisteminių pastangų sukurti rimtą istorijos mokyklą. Lietuvišką is-to-rijos mokyklą.

Nepamirškime, kas mums iš pradžių sukūrė istoriją. Kas vado-tav istorijos mokslo kūrybą apie mūsų kraštus? Pirmiausia - Rusi-jos mokslų akademija. Buvo cari-niai laikai, kurie vokiečiai, lenkai, bet tik ne lietuviai. Kas atsitiko, kai pabandė lietuviai? Pažiūrėkite, kaip vertinama Simono Daukanto veikla ir jo raštai. Pažiūrėkite, kaip vertinami kiti istoriniai šaltiniai. Kaip sunkiai skinasi kelią tie lietu-viškos istoriografinės dalykai, netgi kartiniai mūsų sąmonėje. Manau, kad iki šiol Lietuvoje nesame su-kūrę savo nacionalinės istoriogra-fijos. Štai apie ką reikia kalbėti.

G.JAKAVONIS: Tarpukario Lietuvoje užteko Adolfo Šapo-kos istorijos, vieno vadovėlio, kad valstybė, visi žmonės savi-mi didžiutuotys. Tos idėjos, tie kartiniai akmenys, mano nuo-mone, padėjo išugdyti patriotų kartą, kuri pokario metais ėjo į mškus. O kur dabar pasuko tas mokslas?

► Lietuvos Taryba, pasirašiusi 1918 m. vasario 16 d. valstybės Nepriklausomybės Atkūrimo Aktą. Iš kairės sėdi: Jonas Vileišis, Jurgis Šaulys, Justinas Staugaitis, Stanislovas Narutavičius, Jonas Basanavičius, Antanas Smetona, Kazimieras Šaulys, Steponas Kairys, Jonas Smilgevičius; iš kairės stovi: Kazimieras Bizauskas, Jonas Vailokaitis, Donatas Malinauskas, Vladas Mironas, Mykolas Biržiška, Alfonsas Petrulelis, Saliamonas Banaitis, Petras Klimas, Aleksandras Stulginskis, Jokūbas Šernas, Pranas Dovydaitis. Vilnius, 1918 m.

vasario mėn. Fotografas A. Jurašaitis

Č.LAURINAVIČIUS: Sunkūs klausimai. Gal net ne klausimai, o priekaištai. Ką tik nuskambėjo toks pasakymas, kad neturime savo is-toriografijos. Jaučiu tokią atsako-mybę, nes nežinia, ką dirbame. Aš nemanyčiau, kad neturime istorio-grafijos, tik ji yra komplikuoata.

Iš tikrųjų ilgus amžius Lietuvos istoriją rašė ne lietuviai, o jeigu ieš-kotume lietuviškos valstybės inter-pretacijos, tai tikrai reikėtų pradėti nuo S.Daukanto, nuo istorijos prieš 200 metų. Tačiau ir tai buvo tik tam tikri punktyrai, tam tikros labai apy-tikriai brėžtos gairės. Bet, mano su-pratimu, teisingai brėžtos.

Bet kokių atveju mes turime nedidelį laikotarpį. Tik 200 metų. Palyginti su Lenkija, su kitų šalių tradicijomis, mums sunkiau varžytis. Be to, mes visą laiką jaučiame spaudimą. Kai prasidėjo lietuviška interpretacija, iš karto kilo reakcija ir konfliktas. Kas dėl to buvo kal-tas? Dabar su oponentais, su Rusi-jos arba su Lenkijos istorikais ga-lima susišnekėti. Aš įsivaizduoju, kad prieš kokius 50 metų objekty-viai buvo neįmanoma susišnekėti.

Iki pat šių dienų mes jaučiame tą spaudimą. Ir, deja, labai dažnai jam pasiduodame. Pasiduodame stipriausiam vėjui, kuris pučia. Konkrečiu metu iš konkrečios pu-vavo istorijos mokslo kūrybą apie mūsų kraštus? Pirmiausia - Rusi-jos mokslų akademija. Buvo cari-niai laikai, kurie vokiečiai, lenkai, bet tik ne lietuviai. Kas atsitiko, kai pabandė lietuviai? Pažiūrėkite, kaip vertinama Simono Daukanto veikla ir jo raštai. Pažiūrėkite, kaip vertinami kiti istoriniai šaltiniai. Kaip sunkiai skinasi kelią tie lietu-viškos istoriografinės dalykai, netgi kartiniai mūsų sąmonėje. Manau, kad iki šiol Lietuvoje nesame su-kūrę savo nacionalinės istoriogra-fijos. Štai apie ką reikia kalbėti.

Nepamirškime, kas mums iš pradžių sukūrė istoriją. Kas vado-tav istorijos mokslo kūrybą apie mūsų kraštus? Pirmiausia - Rusi-jos mokslų akademija. Buvo cari-niai laikai, kurie vokiečiai, lenkai, bet tik ne lietuviai. Kas atsitiko, kai pabandė lietuviai? Pažiūrėkite, kaip vertinama Simono Daukanto veikla ir jo raštai. Pažiūrėkite, kaip vertinami kiti istoriniai šaltiniai. Kaip sunkiai skinasi kelią tie lietu-viškos istoriografinės dalykai, netgi kartiniai mūsų sąmonėje. Manau, kad iki šiol Lietuvoje nesame su-kūrę savo nacionalinės istoriogra-fijos. Štai apie ką reikia kalbėti.

Mes esame atlikę milžinišką šuolį. Mes turime daugybę foliantų apie Lietuvos istoriją, parašyta dau-

► Aktas, kaip toks konkretus dokumentas, yra ne tik istorikų, bet ir visos valstybės rūpestis

Prof. Česlovas LAURINAVICIUS

Istorikas

giatomė Lietuvos istorija. Kitas da-lykas, kad liaudis nelabai ją skaito. Dabar tokie laikai, kai norisi lengvai sukratomo produkto. Ką darysi?..

Tam tikra prasme tai objektyvu. Bet tai nereiškia, kad tie parašyti tomai beprasmiai, bereikšmiai. Jie yra tam tikras pagrindas. Atsirėmę nuo A.Šapokos mes einame toliau.

A.Šapoka - tik vienas iš etapų. Tame žingsniavime į priekį, žino-ma, labai svarbūs ir tie momentai, kai atsiranda toks impulsas kaip Nepriklausomybės Akto originalo suradimas. Noriu pasakyti, kad tai ne visai tiesiogiai susiję su istori-kais, kad ir kaip kam nors būtų keista. Istorikai fiksuoja, kad nepri-klausoma valstybė tada ir tada pa-siekė Aktą. Galbūt jie, kaip profesio-nalūs ieškotojai, dar gali nurody-

ti, kur galima jo ieškoti ir pan. Ban-dau įsivaizduoti, jeigu darbo plane parašyčiau, kad aš įsipareigoju pen-sės. Ir vis dėlto aš nebūčiau toks pesimistas, nors baigiu savo karje-rą. Kad ir šaltomis sąlygomis, mes dirbame. Griūvančiame pastate ir gaudami apgailėtinas algas. Mano darbas išmestų. Nes tai tiesiogiai su mokslu nesusiję dalykai.

Aš, kaip istorikas, privalau ieš-kti ne vieno dokumento, o šimtų, tūkstančių dokumentų tam, kad ga-lėčiau prisidėti prie bendro mūsų istorinio diskurso. O Aktas, kaip toks konkretus dokumentas, yra ne tik istorikų, bet ir visos valsty-bės rūpestis. Ir pirmiausia valsty-bės valdančių institucijų, kurios turi pinigus ir kurios tiesiogiai at-

būna su tokiais dokumentais.) Bet tikėtina, kad taip ir yra. O tai reiškia, kad mes galėsime gerokai ki-taip pažvelgti ir į tuos komplikuo-tus laikus, moderniųjų laikų valsty-bės gimimo laikus, nes mes tu-rėsime galimybę pasižiūrėti ne į A.Šapokos ar PČepėno knygas, ku-riose yra tik faksimilių faksimilės, o į autentišką dokumentą. Žinoma, čia gali atsirasti įvairių naujų vin-gių, kurie tik turtais mūsų valsty-bės istorinę mintį ir identitetą.

VRAKUTIS: Norėčiau paant-rinti, kad paskutinius kelis dešimt-mečius mes jaučiame didžiulį is-torijos mokslo progresą. Tikrai labai daug padaryta. Daug baltų dėmių yra panaikinta. Bet ką mes paste-bime lygindami save su lenkais (dažnai tenka su jais susitikti)? Mums trūksta valstybinio požiūrio, trūksta valstybinių programų, iš kurių būtų finansuojami valstybei svarbūs dalykai. Manoma, kad kas nors kitas tai turėtų padaryti. Ir patys istorikai turėtų pasakyti, ką jiems reikia padaryti. Man atrodo, kad šiuo atveju turėtų būti valsty-

► Istorija labai aiškiai suvokiama kaip politika. Ir kuo labiau mes ją atsietume nuo politikos, tuo būtų geriau ir istorijai, ir politikai

Vytautas RUBAVIČIUS

Filosofas

binis užsakovas, jis aiškiai turėtų nurodyti gaires, o tos gairės būtų pagrįstos pinigais, - tada istorikai tyrinės tai, ko reikia valstybei. O ne taip, kaip yra dabar.

Aš į Istorijos institutą visada žiūrėjau kaip į stipriausią organiza-ciją, nes čia žmonės gal pasiauko-ti rimtiesiems tyrimams. Blogai, jeigu jie uždirba mažai. O yra visokių fondų, kurie finansuoja tam tikrus dalykus, labai nekalts. Mūsų is-to-rikai darosi priklausomi nuo išori-nio finansavimo ir tada natūraliai jie tiria tai, ko reikia tiems, kurie skiria pinigus. Sakykime, tokia ne-kalta organizacija kaip Vokiečių is-torijos institutas, kuris turi savo padalinius Lenkijoje, Rusijoje, dar kai kur. Jie sako, kad yra tokia sti-pendija, net nenurodo, ką reikia tirti, tik maždaug pasako. Ko mums trūksta, tai šito valstybinio fondo, kuris nustatytų tuos dalykus, kad žmogus galėtų atsidėti tyrimams. Jeigu jūs žinotumėte, kokie atlygi-nimai institute, būtų labai aišku, kaip šita sistema veikia.

VRUBAVIČIUS: O kaip šis projektas buvo dergtas. Kam reikalinga istorija? Kai da-bar pradėdame kalbėti, kad vienos institucijos neformuoja užsakymo

► Negalime nuolat matyti savo istoriją tik per kitų istorijų prizmę. Arba per kitų vertintojų prizmę

Eugenijus JOVAIŠA

Seimo narys, istorikas

G.JAKAVONIS: Dž.Sorošas daugiau moka.

VRAKUTIS: Ne tik daugiau moka. Mūsų valstybė dažnai nesu-pranta humanitarinių mokslų vaid-mens ir mano, kad tai nesvarbu. Kal-bama, kad istorikai - pigiausi moks-lininkai. Aš su tuo susiduriu, nes dažnai tenka važinėti į karinius da-linius ir šnekėti, toks mano darbas. Manoma, jog istorikams taip smagu dėstyti istoriją, kad tai jiems savaime turėtų būti kaip kompensacija už tai,

atsietume nuo politikos, tuo būtų geriau ir istorijai, ir politikai. Bet pasaulis žino, kad nėra veiksmin-gos politikos be istorinio žinojimo. Jeigu nežinai istorijos, tu apskritai joks ne politikas. Čia aksiominis dalykas. Ir staiga mes iš tos TSRS, iš tos bendrosios istorijos pagal mąstymą pereiname į kitą arealą - europinės istorijos formavimo, kur mes vėl būsime tik dalis.

Kaip turi būti formuojama ir rašoma Europos Sąjungos istorija ir gairės? Istorikai tikriausiai ži-no, kad suburta ir mokslininkų, kurie įvardytų, kokius faktus rei-kėtų įtraukti ir pagal ką - ar pagal Apšvietos, ar pagal kokios kitos ideologijos tam tikrus dalykus. Kad tik neliktų tautinių ir valsty-binių istorijų, iš kurių ir kyla tas nacionalinių dalykų priešinimasis, kuris trukdo pereiti į bendresnį, federalizacijos, lygmenį. Istorik-ams, kurie ir šiaip buvo numatę tas tendencijas, nelabai ir reikėjo persiorientuoti. Jie puikiai žino, kad to, kas yra susiję su naciona-liniais dalykais, nacionaline vadin-tina istorija, kurios pagrindinis tikslas yra puoselėti nacionalinę, tautinę, etnokultūrinę tapatumo ir valstybingumo jauseną, nereikia Europos Sąjungos politikos pažangai.

► Vokietijos užsienio reikalų ministerijos politinio archyvo Vasario 16-osios Akto faksimilė

Humanitarams tai tarsi aišku, bet kai kuriems netgi istorikams darosi neaišku, nes jie iškelia do-kumento svarbą. Ir kai paklausai, ar apskritai išmano, kas yra doku-mento skaitymas, kas yra ta gilio-jų dokumento hermeneutika, pasi-rod, kad tas hermeneutikos, kaip tokios, terminas net nereikalingas, kad dokumentas pats savaime liu-dija faktus. Deja, jokie dokumentai jokių savaiminių faktų neatsklei-džia. Čia dar reikalingas didžiulis smegenų darbas.

Kam istorija iš esmės reikalin-ga? Grįžkime prie Akto suradimo ir tos medaus statinės metaforos: vie-niems tai medaus statinė, kitiems - degutas. Tas medus pasirodė esąs kaip degutas. Aš visų pačių savi-monės dalykai. Vienas visuomenės segmentas tai suvokia kaip labai ge-rą simbolinio turinio kupiną atradi-mą. Beje, kai kurie istorikai irgi ne-suvokia, kad daugelis istorinių faktų, istorinių dalykų, istorinių veiksmų įgauna labai didelį simbolinį turinį ir tas turinys yra daug svarbesnis vi-suomenei nei paprastas fakto fiksa-vimas kokio nors dokumento anali-zėje. Tai yra akivaizdus dalykas, ku-ris žinomas Lenkijos istoriografsams, lenkų tradicijai, vokiečių tradicijai. Apie kuriuos formavosi istorija, im-perinis mąstymas, nacionalinis mąs-tymas, tautos ir t.t.

Vėlgi, kam tada reikalinga isto-rija? Istorinis pasakojimas yra vie-nas iš pagrindinių dalykų, kuriuo remdamasis žmogus formuoja savo tapatumą. Tapatumą formuoja tauta ir valstybė. Yra istorinis pasakoji-mas, yra tauta ir valstybė. Arba pre-tenzijos į tautą ir tautos pretenzijos į valstybę. Kaip galima pretenduoti, pvz., į valstybingumą? Pirmą, turi parodyti, kad esi tauta, antra, tu tu-ri istoriškai parodyti savo preten-zijų pagrįstumą tarpatautinei bendruo-menei. Elementaru. Neturi tokio pasakojimo, viskas. Tai ar mums reikalingas dabar šitas pasakojimas? Šitas pasakojimas, pasirodo, mums nebereikalingas. Kodėl, visiškai ne-sunku paaiškinti atsižvelgiant į visą istoriją. Mes išgyvenome Tarybų Sąjungos istorijos arealo formavi-mąsi, Lietuvos TSRS istorija buvo jo dalis, taigi ji turėjo nuskepti.

Istorija labai aiškiai suvokiama kaip politika. Ir kuo labiau mes ją

atsietume nuo politikos, tuo būtų geriau ir istorijai, ir politikai. Bet pasaulis žino, kad nėra veiksmin-gos politikos be istorinio žinojimo. Jeigu nežinai istorijos, tu apskritai joks ne politikas. Čia aksiominis dalykas. Ir staiga mes iš tos TSRS, iš tos bendrosios istorijos pagal mąstymą pereiname į kitą arealą - europinės istorijos formavimo, kur mes vėl būsime tik dalis.

Kaip turi būti formuojama ir rašoma Europos Sąjungos istorija ir gairės? Istorikai tikriausiai ži-no, kad suburta ir mokslininkų, kurie įvardytų, kokius faktus rei-kėtų įtraukti ir pagal ką - ar pagal Apšvietos, ar pagal kokios kitos ideologijos tam tikrus dalykus. Kad tik neliktų tautinių ir valsty-binių istorijų, iš kurių ir kyla tas nacionalinių dalykų priešinimasis, kuris trukdo pereiti į bendresnį, federalizacijos, lygmenį. Istorik-ams, kurie ir šiaip buvo numatę tas tendencijas, nelabai ir reikėjo persiorientuoti. Jie puikiai žino, kad to, kas yra susiję su naciona-liniais dalykais, nacionaline vadin-tina istorija, kurios pagrindinis tikslas yra puoselėti nacionalinę, tautinę, etnokultūrinę tapatumo ir valstybingumo jauseną, nereikia Europos Sąjungos politikos pažangai.

► Vokietijos užsienio reikalų ministerijos politinio archyvo Vasario 16-osios Akto faksimilė

G.JAKAVONIS: Ar gali būti parašyta bendra Europos Są-jungos istorija? Kad visos tau-tos visą priimtų vienodai... Žinant lietuvių ir lenkų, lenkų ir vo-kiečių santykius.

VRUBAVIČIUS: Kad ji bus parašyta, esu beveik įsitikinęs, tik labai abejoju, kaip ji bus suvokiama ir kas iš to. Tekstą parašyti įmano-ma, mes patys čia galime parašyti Europos istoriją. Mes žinome, kaip tai daroma. Čia istorikai paminėjo, tik galbūt neišryškino vieno esmi-nio dalyko - vyksta didžioji geopo-litinė šitų visų istoriografijų, kurio-mis paremti vienokie ar kitokie da-barties politikos veiksmai, kova. Geopolitika formuojaama atsi-re-miant ir į istorinį supratimą, lenkai šito niekada nėra užmirę, taip pat ir vokiečiai. Kokį geopolitinį spau-dimą reikia mūsiškiams atlaikyti įvairiose konferencijose? Daug lengviau galima gauti medalį ir įvai-rių fondų paramą prisitaikius, pvz., prie lenkijos istoriografijos, ir ra-šant jiems labai patinkančius bely-čius, be lietuviškos pozicijos veika-lus. Jie bus garbinami ir taip toliau. Tik lenkai tokių savųjų nerąšys.

G.JAKAVONIS: Grįžtu prie to, nuo ko pradėjome: **juk mes, neturėdami istorijos suvokimo, apskritai, neturime ilgalaikės savo valstybės vystymo strategi-jos.** Nuo čia ir prasideda visos bėdos.

PURBŠYS: Tenka konstatuo-ti, kad istorija yra eliminuota kaip vienas iš pagrindinių elementų formuojant tautinę savimone. Man atrodo, labai pavojinga istoriją pa-daryti kaip mokslo problemą. Kai mes atskiriame ją nuo tautinės sa-vimonės, tapatybės formavimo, susiauriname iki mokslinių užda-vinių. Be abejo, tada dėl visko ga-lima kaltinti valstybinio požiūrio nebuvimą.

Bet niekaip nesutiksiu, kad valstybinį požiūrį turėtų formuoti

► Juk mes, neturėdami istorijos suvokimo apskritai, neturime ilgalaikės savo valstybės vystymo strategijos

Gediminas JAKAVONIS

Žalginėtis

kažkas valstybėje. Laukti užsaky-mo? Kas tą užsakymą turi duoti? Seimo nariai? Ministerija? Gerbia-mieji istorikai, mes negalime nu-sišalinti, ir sau priskiriu tą atsako-mybę. Nes mes suvokiame istori-jos svarbą kuriant mūsų valstybės ir tautos tapatybę, mes turime iš-skirti problemas, tas problemas kelti, kad valstybė priimtų spren-dimą.

Kas yra Nepriklausomybės Ak-tas? Tai yra mūsų valstybės gim-i-mo liudijimas. 1918 metų.

VRAKUTIS: Ne gimimo, atgi-mimo.

PURBŠYS: Gerai, atgimimo liudijimas.

Noriu pasakyti, kad dėl Akto susidarė sudėtinga geopolitinė si-tuacija, nes Aktas nebėra vienas tik istorinis šaltinis, jis mums labai svarbus valstybingumo prasme. Ir jei kas bando kvestionuoti, ar mes esame valstybė ir ar apskritai tei-sėtas darinys, Aktas yra pirmos reikšmės dokumentas.

E.JOVAIŠA: Aš ne veltui kal-bėjau apie lietuvišką istoriografiją. Pavadininkime ją dar kitaip - nacio-naline istoriografija. Tai yra pagrin-

dinis siekinys. Taip, aš sutinku, kad per Nepriklausomybės metus buvo gausybė istorijos veikalų. Bet kiek-vienas istorikas pasakys, kada dau-gybė veikalų yra parašyta iš labai skirtingų istoriografinių pozicijų. Ir jeigu teks suskaičiuoti veikalus, kurie parašyti iš nacionalinės is-to-riografijos pozicijų, ir palyginti su veikalais, kurie parašyti iš kitokių, ne nacionalinės istoriografijos, po-zicijų, tada, gerbiamieji, reiks tik nerkti. Nes santykis tikrai bus ne nacionalinės istoriografijos naudai.

Kitas dalykas, kad valstybė tu-ri skatinti tokios nacionalinės, arba lietuviškos, istoriografijos atsiradi-mą, jeigu ji galvoja apie tapatybę ir jeigu supranta, kad ta tapatybė yra tai, kas sieja mus su valstybe ir su mūsų likimu Europoje ir pasaulio istorijos sąmonėje. Juk negalime nuolat eiti tokiu keliu: matyti savo istoriją tik per kitų istorijų prizmę. Arba per kitų vertintojų prizmę.

G.JAKAVONIS: Ar gali būti parašyta bendra Europos Są-jungos istorija? Kad visos tau-tos visą priimtų vienodai... Žinant lietuvių ir lenkų, lenkų ir vo-kiečių santykius.

VRUBAVIČIUS: Kad ji bus parašyta, esu beveik įsitikinęs, tik labai abejoju, kaip ji bus suvokiama ir kas iš to. Tekstą parašyti įmano-ma, mes patys čia galime parašyti Europos istoriją. Mes žinome, kaip tai daroma. Čia istorikai paminėjo, tik galbūt neišryškino vieno esmi-nio dalyko - vyksta didžioji geopo-litinė šitų visų istoriografijų, kurio-mis paremti vienokie ar kitokie da-barties politikos veiksmai, kova. Geopolitika formuojaama atsi-re-miant ir į istorinį supratimą, lenkai šito niekada nėra užmirę, taip pat ir vokiečiai. Kokį geopolitinį spau-dimą reikia mūsiškiams atlaikyti įvairiose konferencijose? Daug lengviau galima gauti medalį ir įvai-rių fondų paramą prisitaikius, pvz., prie lenkijos istoriografijos, ir ra-šant jiems labai patinkančius bely-čius, be lietuviškos pozicijos veika-lus. Jie bus garbinami ir taip toliau. Tik lenkai tokių savųjų nerąšys.

Parenė Jovita MILAŠIENE

Visa filmuota medžiaga tinklalapyje w.suzalgiuru.lt

Aukštaitijos partizanų vadas A.Slučka-Šarūnas

Prieš 100 metų, Lietuvos laisvės apyaušryje, neramiame Troškūnų miestelyje, Viktorijos ir Prano Slučkų šeimoje pasaulio šviesą išvydo penktasis jų vaikas. Jį pakrikštijo Antanu. Niekas tada nepagalvojo, kad Antanui teks nueiti sudėtingą ir sunkų gyvenimo kelią ir bekovojo už Lietuvos laisvę ir nepriklausomybę žūti didvyrio mirtimi pačiame jėgų žydėjime...

Partizanų vado Šarūno tėvai Pranas Slučka ir Viktorija Urbonaitė (Slučkos) susilaukė 9 vaikų: 6 sūnų ir 3 dukrų. Pranas Slučka mirė 1932 m. palikdamas net 5 nepilnamečius vaikus. Slučkų vaikai, augdami religingoje šeimoje buvo ir dideli Tėvynės patriotai. Aktyviai dalyvavo religinių ir tautinių organizacijų veikloje. Nuo pat mažens dirbdami įvairius darbus išmoko gerbti ir kitų triūsą. Besibai-giant Antrajam pasauliniam karui penki broliai: Vladas, Stasys, Antanas, Bronius ir Jonas Slučkos (pats jauniausias Liudvikas jau buvo miręs) tapo Lietuvos partizanais.

Antanas šeimoje buvo paslaugus ir klusnus, tačiau uždaras ir mįslingas vaikas. Jis nuo pat ankstyvos vaikystės išsiskyrė iš savo brolių ir seserų bei draugų sutelktumu ir žinių troškimu. Mokydamasis Troškūnų šešiametėje pradžios mokykloje nuolat lankydavo bažnyčią, patarnavo vienuoliams kunigams pamaldų metu, kurie į dvasingą, gero elgesio jaunuolį greitai atkreipė dėmesį ir pakvietė stoti į vienuolių pranciškonų broliją. Turėdamas 16 metų, Antanas įsitraukia į Troškūnų vienuolių pranciškonų brolijos gyvenimą, o po metų jį Troškūnų vienuoliai pasiūnčia į Lietuvos vienuolių pranciškonų centrą Kretin-gą. Čia Antanas daug skaito, bando suvokti dvasiškio gyvenimo kelio prasmę ir savo pašaukimą. Vienuolio įžadų jis nedavė, nes vienuolino vadovybės patarimu Antanas grįžo į pasaulietiską gyvenimą. Palikęs Kretingos pranciškonų vienuolyną, kurį laiką vienuolių dar remiamas materialiai, jis išvyko į Kauną tęsti mokslo gimnazijoje. Po kurio laiko įsidarbino batsiuviu ir toliau mokėsi gimnazijoje.

Sulaukęs 18 metų Antanas savanoriu stojo į Lietuvos kariuomenę. Čia išryškėjo ir tikrasis pašaukimas. Kariuomenėje Antanas kruopščiai studijavo karo dalykus ir ginkluotės technines savybes. Gana greitai užsitarnavo puskarininkio, o netrukus ir viršilos laipsnius, pasižymėjo ypatingu sumanumu, atkaklumu ir drąsa. Įsimintinas vienas, ypač drąsus, jo poelgis. Aiškindamas kareiviams rankinės puolamosios granatos savybes, jis įrodė, kad granata kai kurioje padėtyje sprogdama gali būti nepavojinga, - paėmęs tuometinę granatą už medinio koto, iškėlęs ją virš savo galvos, susprogdino ir iš tikrųjų net nebuvo sužeistas (tokios granatos koto link skelveldrų neskleisdavo). Dėl šio itin drąsaus poelgio turėjo nemalonumų, tačiau kaip karys vadovybės buvo aukštai įvertintas.

Prieš pirmąją sovietinę okupaciją Antanas Slučka tarnavo Kaune 5-ame DLK Kęstučio pulke, minosvaidžių kuopoje, kuriai vadovavo kapitonas J.Krištaponis (pokario metais partizanų Vyčio apygardos pirmasis vadas). Po 1940 metų sovietų okupacijos Antanas buvo pasiūstas į Vilnių, į

inžinerijos dalinį. Prasidėjus karui su vokiečiais, NKVD jį, kaip ir kitus Lietuvos karininkus, norėjo suimti, tačiau Antanui atsišaudant pavyko sėkmingai pabėgti.

1942 m. Anykščių gimnazijoje išlaikęs eksternu 4 (paskutiniųjų) klasių egzaminus įstojo mokytis į Vilniaus universiteto medicinos fakultetą.

Vokiečiams pradėjus verbuoti ir prievarta imti jaunuolius į kariuomenę ir siųsti juos į frontą, Antanas kurį laiką slapstėsi, o generolui P.Plechavičiui paskelbus apie Lietuvos rinktinės kūrimą, jis savanoriu įsitraukė į šią rinktinę. Tarnavo Marijampolėje. Jam buvo suteiktas leitenanto laipsnis. Vokiečiams panorus prievarta siųsti ir rinktinės karius į frontą, o šiems nepaklusus, prasidėjo represijos. Teko pasipriešinti ginklų. Susišaudymo metu Antanui buvo sužeista ranka, tačiau ir šį kartą, tik jau nuo vokiečių, pavyko pabėgti. Jis grįžo į tėviškę, Troškūnus.

Artėjant antrajai sovietinei okupacijai, daugelis lietuvių, nujausdami raudonąją pragarą, traukėsi į Vakarus. Slučkų šeima nusprendė pasilikti ir įsitraukti į žūtbūtinę kovą už Lietuvos laisvę ir nepriklausomybę. Likęs Troškūnuose Antanas su broliais, dar tebesant vokiečiams, pradėjo organizuoti pirmuosius Troškūnų valsčiaus pasipriešinimo būrius prieš komunistus, nes šie jau kėlė realią grėsmę gyventojams. Pastebėjęs vietinių komunistų būriavimąsi, o kai kur ir siautėjimus, nukreiptus prieš nekaltus žmones, Antanas Slučka 1944 m. gegužės-birželio mėn. suorganizavo 20-25 ginkluotų vyrų būrį, kuris budėjo naktimis. Raudonieji pradėjo jaustis nesaugiai ir kuriam laikui pasitraukė iš miestelio į miškus bei pas savo bendraminčius, gyvenančius kaimuose.

1944 m. liepos mėn. raudonajai armijai vėl okupavus Troškūnus, MGB daliniai kartu su stribais ir kitais vietiniais okupantų kolaborantais pradėjo siautėti po miestelius ir kaimus. Sovietai paskelbė jaunimo mobilizaciją į raudonąją armiją. Į ją mažai kas ėjo, todėl MGB represinės struktūros pradėjo tikrą terorą: plėšė ir kankino net visai niekuo dėtus žmones, degino sodybas, radę vaikus, neišėjusius į raudonąją armiją, juos žiauriai mušdavo ir net žudydavo. Matydami tokį pragarą, žmonės pradėjo priešintis, o jaunuoliai ir net vyresnio amžiaus vyrai ėmė ginkluotis. Antanas Slučka Troškūnų miestelyje ir jo apylinkėse išplatino atsišaukimus, raginančius neiti į raudonąją armiją, ir kvietė jungtis į partizanų būrius. Organizuojant partizanus Troškūnų apylinkėse veikliausi buvo Antano artimieji ir draugai: broliai Stasys, Bronius ir Jonas Slučkos; Jonas, Albertas ir Vytautas Stanevičiai, Antanas Pasmokis, Povilas Tunkevičius, Steponas Jočys ir kt. Organizuo-tis besikuriantiems partizanų būriams daug padėjo laikinai apsigyvenę Troškūnų apylinkėse Antano Slučkos draugai, buvę Lietuvos kariuomenės karininkai: Vaclovas Girdenis, Augustas Paplovas, Antanas Malinauskas.

1945 metų sausio mėn. Troškūnų miške, netoli Rudžionių kaimo įvyko Troškūnų, Raguvos, Traupio, Kavarsko, Anykščių, Šimonių, Viešintų valsčių ir kai kurių kitų apylinkių partizanų susirinkimas. Buvo sukurta partizanų rinktinė, kurios vadu išrink-

► (1917 04 19-1949 10 28)

tas Antanas Slučka - Šarūnas, o rinktinė buvo pavadinta Šarūno rinktine.

1947 m. balandžio-gegužės mėnesiais Šiaurės Rytų Lietuvos srities partizanų vadų sprendimu iš Parnėvėžio ir Rokiškio apskrityse veikusių partizanų junginių, kurie priklausė Vytauto apygardai, buvo suformuota Algimanto partizanų apygarda, o jos vadu tapo Antanas Slučka-Šarūnas. Algimanto apygardą sudarė trys rinktinės: Šarūno, Kunigaikščio Margio ir Žalioji. 1947-1949 metais Algimanto partizanų apygarda buvo pagrindinis Aukštaitijos partizanų junginys, kuriame laikėsi visa Šiaurės Rytų Lietuvos srities ginkluoto pogrindžio vadovybė, nuolat vyko svarbiausi Aukštaitijos partizanų vadų sąskrydžiai bei pasitarimai, apygarda leido laikraštį „Partizanų kova“.

Tapęs Algimanto apygardos vadu A.Slučka-Šarūnas griežtai ir principingai reikalavo drausmės ir karinės tvarkos, dar būdamas rinktinės vadu, taip pat ir apygardos vadu vykdė karines partizanų pratybas ir teorinius užsiėmimus. Jam vadovaujant buvo užverbuoti vertingi partizanų informatoriai MVD ir MGB įstaigose. A.Slučka-Šarūnas aktyviai palaikė ginkluotojo pogrindžio centralizacijos idėją, prisidėjo prie Vyriausiosios partizanų vadovybės kūrimo.

Norėdamas turėti kuo daugiau informacijos bei žinių, reikalingų pasipriešinimo judėjimui, Šarūnas, kaip ir kiti Lietuvos partizanų vadai, buvo užmezgęs ryšius su Juozu Markuliu-Ereliu, kūrusių legendinį „partizanų centrą“ Vilniuje. Tada A.Slučka-Šarūnas dar nežinojo, kad J.Markulis provokatorius, sovietinio saugumo infiltruotas į Lietuvos partizanų vadovybę.

1947 m. birželio mėn. pradžioje J.Markulis-Erelis atsiuntė Šiaurės Rytų Lietuvos srities partizanų vadui Jo-

nui Kimštui kvietimą atvykti į Vilnių birželio 24 d. kartu atšvęsti Jonines. J.Kimštas atsisakė vykti ir pranešė J.Markuliui, kad Jonines partizanai švęs Šimonių girioje. Apie tai sužinojęs J.Markulis 1947 m. birželio 24 d. bandė suorganizuoti Šiaurės Rytų Lietuvos srities vadų pasitarimą Šimonių girioje. Laimei, partizanų ryšininkai, pastebėję NKVD kariuomenės stambiųjų dalinių (vėliau buvo sužinota, akcijoje dalyvavo apie 16 tūkstančių NKVD kariuomenės) judėjimą Šimonių girios link, ir perspėjo ten esančius partizanus, kurie spėjo pasitraukti ir išvengti skausmingų pasekmių. Nepasisėkus J.Markulio provokacijai birželio mėn. Šimonių girioje, jis 1947 m. rugpjūčio mėn. organizuoja kita provokaciją - Algimanto apygardos vadą A.Slučką-Šarūną ir Vytauto apygardos vadą V.Kaulinį-Miškinį kviečia į Vilnių, į vadų pasitarimą. Jiems net specialiai atsiunčia automobilį. Atvykus į Vilnių vairuotojas pasiūlo jiems nakvynę. Partizanų vadams kilo įtarimas, kai juos apgyvendino labai prašmatniame kambaryje, todėl pasirodė netikėtumams ir prigulė nenusirengę. Apie vidurnaktį pasirodė „dokumentų tikrintojai“. Uždegus kambaryje šviesą, Šarūnas šovė į lemputę ir pasinaudodami tamsa, abu partizanų vadai išsoko per langą iš antro aukšto. Dūžtančiais lango stiklais Šarūnas susižalojo veidą. Pabėgęs kurį laiką gydėsi pas Vytauto apygardos Liuto rinktinės vadą Joną Morkūną-Viesulą (Šiaurį, Vėją). V.Kaulinis-Miškinis irgi sėkmingai pabėgo. Po šio įvykio Šarūnui ir Miškiniiui pasidarė aišku, kas iš tikrųjų yra J.Markulis-Erelis.

1949 m. rugsėjo mėn. Šimonių girioje įvyko Karaliaus Mindaugo srities partizanų padalinių vadų sąskrydis, organizuotas A.Slučkos-Šarūno iniciatyva. Šiame sąskrydyje buvo

svarstomas pasirengimas sukilimui (jei susiklostytų tokios sąlygos) ir vyrų mobilizacijos detalės bei galimybės. Tai buvo paskutinis srities padalinių vadų pasitarimas, nes maždaug po mėnesio įvykusi tragedija ūmai sužlugdė srities vado Šarūno ir jo ištikimų bendražygių planus.

Antaną Slučką-Šarūną sovietinis saugumas, infiltruotų agentų padedamas, bandė sučiupti ne vieną kartą.

Nuo 1948 m. gegužės Karaliaus Mindaugo srities partizanų štabo bunkeris buvo netoli Andrioniškio miestelio, Butkiškių vienkiemyje Jovaišų sodyboje. 1949 m. spalio 24 d. Vytautas Kučys (tikriausiai tas pats MGB dokumentuose minimas agentas Mikas) Ližų kaime susitikęs Algimanto apygardos partizanus Albiną Kubilių-Rūgštymą (Algimanto apygardos štabo ryšių skyriaus viršininką) ir Vytenio būrio partizaną Alfonsą Vildžiūną-Vijoklį. Jie abu žinojo, kur yra Karaliaus Mindaugo srities štabo bunkeris. V.Kučys partizanus Rūgštymą ir Vijoklį pakviečia pas savo tėvus ir atsivedęs į klojiną pavaišina degtine, į kurią buvo įdėta stiprių migdomųjų „Neptūnas 20“. Įmigusius partizanus perduoda Kauno MGB kareiviams, laukusiems V.Kučio tėvų gyvenamame name.

Žiauriai kankinami partizanai A.Vildžiūnas-Vijoklis ir A.Kubilius-Rūgštymas neatlaiko ir pasako, kur yra Karaliaus Mindaugo srities partizanų štabo bunkeris. 1949 m. spalio 27-os naktį Kauno MGB dalinys, vadovaujamas viršininko pavaduotojo papulkininkio Poginovo ir centrinės MGB 2-N valdybos 1-ojo skyriaus viršininko kapitono Dušanskio (1941 m. Rinių tragedijos organizatoriaus), atvyko prie Karaliaus Mindaugo srities partizanų štabo bunkerio.

Bunkeryje tuo metu buvo tik Antanas Slučka-Šarūnas ir jo žmona Jovana Slučkienė-Neringa - partizanė, srities štabo sekretorė. Jie naikino štabo dokumentus.

Iš bunkerio pasigirdo kraupus granatos sprogdimas. Būdami beviltiškoje situacijoje apsupti partizanai, su naikinę štabavietėje turėtus dokumentus, susisprogdino. Kartu su Karaliaus Mindaugo srities partizanų vadu Antanu Slučka-Šarūnu 1949 m. spalio mėn. 28 d. žuvo ir jo žmona Joana Slučkienė-Neringa ir Juozas Jovaiša-Lokys. Jų palaikus amgebistai išvežė į Kauną, tačiau ir šiandien nežinoma jų palaidojimo vieta.

1997 m. gruodžio 22 d. A.Slučkai-Šarūnui pripažintas Kario savanorio statusas (po mirties). 1998 m. gegužės 19 d. Lietuvos Respublikos Prezidento dekretu Nr.69 jam suteiktas partizanų pulkininko laipsnis (po mirties), o dekretu Nr.71 apdovanotas Vyčio kryžiaus 1-ojo laipsnio ordinu (po mirties).

Kai šiandien, nepriklausomoje laisvoje Lietuvoje susimąstai apie pokario kovotojų ryžtą, ištvermę, pasiaukojimą ir didvyriškumą, nesunkiai suvoki, kad jie paliko amžiną testamentą visai lietuvių tautai. Iš jo sklinda šviesa, suteikianti mums drąsos, jėgų ir stiprybės naujiems darbams ir žygiams.

*Albertas PETRONIS-VYTURĖLIS
Algimanto apygardos partizanų ryšininkas*